

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE**

**PROGRAM POTPORE ZA KOMPENZACIJU RASTA TROŠKOVA
PROIZVODNJE U SEKTORU RATARSTVA**

Zagreb, listopad 2023. godine

1. UVOD

Ruska invazija na Ukrajinu 2022. godine stvorila je znatne gospodarske nesigurnosti, poremetila trgovinske tokove i lance opskrbe te je dovela do iznimno velikih i neočekivanih povećanja cijena, posebno prirodnog plina i električne energije, a i nakon godinu dana od ruske invazije na Ukrajinu, inflatorni pritisci u vezi s energijom, sirovinama, gnojivima i transportom i dalje su glavni izazovi poljoprivrednih tržišta Europske unije. Ujedno je došlo i do rasta cijena ostalih inputa u proizvodnji, što je proizvođače dovelo u situaciju da su suočeni sa iznimno velikim povećanjem ukupnih troškova proizvodnje. Cijene energenata i mineralnih gnojiva te drugih sirovina povećale su se na međunarodnom tržištu od izbijanja rata, a rizici dodatnog rasta cijena su i dalje prisutni. Ključno je napomenuti da su gnojiva koja su korištena za sjetvu žitarica i uljarica u 2023. godini kupljena kada su cijene bile najviše tijekom 2022. godine. Sektor ratarstva u svom poslovanju bio je izložen visokim cijenama energije i tekućoj općoj inflaciji.

Za vrijeme pandemije COVID - 19 i rata u Ukrajini, sektor ratarstva je, kao i drugi poljoprivredni sektori, osjetio značajne poremećaje uzrokovane nedostatkom i posljedično visokim cijenama repromaterijala, značajnim porastom cijene goriva no dosada nije koristio dodatnu vrstu potpore.

Nesigurnost na poljoprivrednim tržištima Europske unije i dalje je velika unatoč djelomičnoj deblokadi ukrajinskih crnomorskih luka i uspjehu inicijative Europske unije o kanalima solidarnosti u pomaganju Ukrajini u izvozu poljoprivrednih proizvoda. Zbog prekomjernog uvoza iz Ukrajine, otežan je plasman hrvatskih proizvoda na europskom tržištu, što je rezultiralo značajnim padom prodajnih cijena ratarskih kultura u Hrvatskoj.

Proizvodnja ratarskih kultura u Republici Hrvatskoj posljednjih godina značajan je izvor poljoprivrednog prihoda naših poljoprivrednika. Republika Hrvatska je u proizvodnji žitarica konkurentna, a pšenica je jedna od izvoznih kultura. Hrvatski poljoprivrednici proizvode kvalitetan proizvod po konkurentnim cijenama i ravnopravno se natječu na globalnom tržištu roba.

Gledajući petogodišnje razdoblje (2018. – 2022. godina) na području Republike Hrvatske prosječno se proizvodilo pšenice na 144.752 ha, s prosječnom proizvodnjom od 857.505 t, ječma na 58.105 ha s prosječnom proizvodnjom od 289.821 t, raži na 1.053 ha s prosječnom proizvodnjom od 4.065 t, zobi na 17.354 ha s prosječnom proizvodnjom od 54.914 t, tritikale na 12.825 ha s prosječnom proizvodnjom od 51.201 t, te uljane repice na 38.147 ha s prosječnom proizvodnjom od 102.180 t.

Hrvatska se kao i mnoge zemlje suočava s nepredvidivim i učestalim ekstremnim vremenskim uvjetima koji su se ove godine posebno negativno odrazili na proizvodnju ozimih kultura.

Prirodne nepogode obilježile su proljeće 2023. godine, pri čemu se posebno istakla poplava uzrokovana prekomjernim oborinama i izlivanjem rijeka na većem dijelu teritorija Hrvatske što je dodatno doprinijelo smanjenju proizvodnje i uzrokovalo smanjenu kakvoću pojedinih žitarica.

Glede ovogodišnje žetve žitarica očekivanja su bila velika, pa čak i pred samu žetvu, ali su prinosi u konačnici bili puno lošiji u odnosu na rekordne lanjske i preklanjske. Što se tiče ovogodišnje proizvodnje zbog utjecaja velikih oborina i niskih temperatura u kritičnim vegetativnim fazama imalo je negativan utjecaj na klas stoga se zrna nisu popunila i dobila odgovarajuću težinu i kvalitetu. U ovogodišnjoj žetvi su lošiji prinosi i slabija kvaliteta svih ozimih usjeva. Uslijed obilnih kiše i nevremena bio je povećan broj štetnika, bolesti i gljivičnih infekcija što je utjecalo na smanjenje kvalitete i prinosa, a zrna su ostala sitna i štura.

Prema prvoj procjeni važnijih ranih usjeva u 2023. godini ovogodišnji urod pojedinih ratarskih kultura loše je kvalitete. Prinosi su niži od očekivanih i rezultat su nepovoljnih prirodnih nepogoda, nemogućnosti ulaska na parcele te smanjenih ulaganja u gnojidbu i zaštitna sredstva zbog visokih cijena primjene agrotehničkih mjera tijekom vegetacije. Procjenjuje se da je proizvodnja ječma u 2023. godini u odnosu na prethodnu 2022. godinu smanjena za 20,8%, a prinos ječma po hektaru u 2023. godini manji je za 20% u odnosu na prinos u 2022. godini.

Također, i ovogodišnji urod pšenice u Republici Hrvatskoj loše je kvalitete, niske hektolitarske mase i niskih proteina. Procjenjuje se da je proizvodnja pšenice u 2023. godini u odnosu na prethodnu 2022. godinu smanjena za 13,5%, a prinos pšenice po hektaru u 2023. godini manji je za 16,7% u odnosu na prinos u 2022. godini. Procjenjuje se da je proizvodnja uljane repice u 2023. godini u odnosu na prethodnu 2022. godinu smanjena za 24,1%, a žetvene površine manji su za 31,8% u odnosu na površine u 2022. godini.

Globalno tržište žitarica u Europi poremećeno je zbog rata u Ukrajini i to na način da je uslijedio enorman priljev pojedinih žitarica posebno pšenice iz Ukrajine. Zbog viškova robe pala je potražnja za istim te dolazi do pritiska na cijene kako na europskom tako i na domaćem tržištu. Sektor ratarstva ove godine izložen je velikom pritisku u pogledu likvidnosti, klimatskih prilika te nižih prinosa i otkupnih cijena.

Glavni pokazatelj teškog stanja ratarskog sektora jesu niske otkupne i veleprodajne cijene pojedinih ratarskih kultura što je razvidno kada se uspoređuju sa istim razdobljem prethodne godine pa čak i u odnosu na prethodni mjesec.

Tako, je prosječna otkupna cijena pšenice na domaćem tržištu u srpnju iznosila je 0,17 €/ kg, što je u odnosu na prethodni mjesec niže za 5,56 %, a u odnosu na lanjske cijene istog razdoblja niže za 41,38 %. Prosječna otkupna cijena ječma na domaćem tržištu u srpnju iznosila je 0,13 €/ kg, što je identično u odnosu na prethodni mjesec, a u odnosu na lanjske cijene istog razdoblja niže za 53,57 %. Prosječna otkupna cijena zobi na domaćem tržištu u srpnju iznosila je 0,14 €/ kg, što je u odnosu na lanjske cijene istog razdoblja niže za 39,1 %. Prosječna otkupna cijena uljane repice na domaćem tržištu u srpnju iznosila je 0,38 €/ kg, što je u odnosu na lanjske cijene istog razdoblja niže za 39,68 %.

Prosječna veleprodajna cijena pšenice na domaćem tržištu u srpnju iznosila je 0,22 €/ kg, što je u odnosu na prethodni mjesec više za 15,79 %, a u odnosu na lanjske cijene istog razdoblja niže za 29,03 %. Prosječna veleprodajna cijena ječma na domaćem tržištu u srpnju iznosila je 0,14 €/ kg, što je u odnosu na prethodni mjesec niže za 33,33 %, a u odnosu na lanjske cijene istog razdoblja niže za 53,33 %. Prosječna veleprodajna cijena zobi na domaćem tržištu u srpnju iznosila je 0,18 €/ kg, što je u odnosu na prethodni mjesec niža za 18,18 %, a u odnosu na lanjske cijene istog razdoblja niže za 30,77 %. Prosječna veleprodajna cijena uljane repice na domaćem tržištu u srpnju iznosila je 0,38 €/ kg, što je u odnosu na prethodni mjesec niže za 9,52 %, a u odnosu na lanjske cijene istog razdoblja niže za 43,28 %.

Ovim činjenicama treba pridružiti i podatke o cijenama energenata, a posebno mineralnih gnojiva koje su, radi nestabilnosti na tržištu nepredvidivo rasle. U ožujku 2022. godine pa sve do jeseni iste godine prosječna cijena mineralnih gnojiva na europskom i hrvatskom tržištu bile su 3,8 puta veća od prosječne cijene u siječnju 2021. godine. Iako je u 2023. godini cijena mineralnih gnojiva pala na razine iz 2021. godine, poljoprivredni proizvođači koji se bave proizvodnjom ozimih kultura koje se siju u jesen bili su primorani mineralna gnojiva za sjetvu u 2022. godini kupovati po visokim cijenama iz 2022. godine.

Proizvođači u ratarskom sektoru trpe velike gubitke, a pritisak na primarnu proizvodnju i proizvođače ratarskih kultura, kao prvu fazu lanca opskrbe, jak je i intenzivan. Ova je proizvodnja uslijed utjecaja klimatskih promjena i geopolitičkih kretanja pod visokim rizikom te zbog svih tržišnih problema mnogi proizvođači u sektoru ratarstva neće moći pokriti svoje troškove proizvodnje.

Ovakva situacija na tržištu narušava stabilnost poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj te bi bez poduzimanja mjera pomoći navedenim proizvođačima moglo doći do značajnog smanjenja ili potpunog prestanka proizvodnje velikog broja gospodarstava što bi za posljedice imalo narušavanje primarne poljoprivredne proizvodnje i prehrambene sigurnosti Republike Hrvatske.

2. CILJ I OPRAVDANOST PROGRAMA

Cilj Programa je pružiti financijsku potporu proizvođačima koji se bave proizvodnjom pšenice i/ili ječma i/ili zobi i/ili tritikale i/ili pira i/ili raži i/ili uljane repice kako bi se ublažili ekonomski gubitci koji utječu na održivost proizvodnje ratarskih kultura u Hrvatskoj.

Potporom iz ovoga Programa nastoji se nadoknaditi dio porasta troškova proizvodnje, osigurati likvidnost poljoprivrednih gospodarstava, čime se posljedično nastoji zadržati postojeća razina zaposlenosti i spriječiti poremećaji u opskrbi, kako prerađivačkog sektora, tako i krajnjih potrošača.

3. PRAVNA OSNOVA

Pravni temelj za donošenje ovoga Programa je članak 64. Zakona o poljoprivredi („Narodne novine“, br. 118/18., 42/20., 127/20. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 52/21. i 152/22.).

Provedbena uredba Komisije (EU) 2023/1465 od 14. srpnja 2023. o utvrđivanju hitne financijske potpore za poljoprivredne sektore pogođene posebnim problemima koji utječu na gospodarsku održivost poljoprivrednih proizvođača (u daljnjem tekstu: Provedbena Uredba Komisije).

4. PRIHVATLJIVI KORISNICI POTPORE

Prihvatljivi korisnici potpore su poljoprivredni proizvođači koji se bave proizvodnjom pšenice i/ili ječma i/ili zobi i/ili tritikale i/ili pira i/ili raži i/ili uljane repice i koji ispunjavaju sljedeće uvjete:

- a) upisani su u Upisnik poljoprivrednika
- b) imaju evidentirane poljoprivredne površine pod pšenicom i/ili ječmom i/ili zobi i/ili tritikale i/ili pirom i/ili raži i/ili uljanom repicom u ARKOD sustavu na temelju kojih je podnesen Jedinostveni zahtjev za 2023. godinu.

5. OPIS POTPORE I PRIHVATLJIVI HEKTARI

Opis potpore

Potpora iz ovoga Programa dodjeljuje se za poljoprivredne površine na kojima korisnik u 2023. godini uzgaja pšenicu i/ili ječam i/ili zob i/ili tritikale i/ili pir i/ili raž i/ili uljanu repicu, prema podacima s podnesenog Jedinostvenog zahtjeva za 2023. godinu.

Osnova za izračun potpore temelji se na prihvatljivim površinama.

Površine prihvatljive za potporu

Za potporu je prihvatljivo prvih 30 ha poljoprivrednih površina na kojima korisnik potpore uzgaja pšenicu i/ili ječam i/ili zob i/ili tritikale i/ili pir i/ili raž i/ili uljanu repicu u 2023. godini.

Intenzitet potpore iznosi najviše 135 €/ha za površine prihvatljive za potporu.

Ako se nakon zaprimanja svih pristiglih zahtjeva za potporu iz ovoga Programa (u daljnjem tekstu: Zahtjev) koji zadovoljavaju kriterije za potporom, utvrdi da je ukupni iznos Zahtjeva

veći od iznosa osiguranog u proračunu iz točke 6. ovog Programa, iznos potpore po korisniku razmjerno će se umanjiti.

Ako se nakon zaprimanja svih pristiglih Zahtjeva koji zadovoljavaju kriterije za potporom, utvrdi da je ukupni iznos Zahtjeva manji od iznosa osiguranog u proračunu iz točke 6. ovog Programa, iznos potpore po korisniku razmjerno će se uvećati.

Na temelju dostavljene dokumentacije, podataka iz dostupnih registara i za ovu svrhu zatraženih podataka iz drugih registara obavlja se administrativna obrada zahtjeva za potporu.

6. FINANCIJSKA SREDSTVA ZA PROVEDBU PROGRAMA

Sredstva za provedbu Programa u ukupnom iznosu od 10.113.087 eura osiguravaju se u Državnom proračunu Republike Hrvatske unutar razdjela 060 Ministarstva poljoprivrede.

7. PROVEDBA PROGRAMA

Ministarstvo poljoprivrede odgovorno je za izradu i upravljanje ovim Programom. Program se primjenjuje na cijelom području Republike Hrvatske.

Ovaj Program provodi se Javnim pozivom koji objavljuje Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: Agencija za plaćanja).

Potpora iz Programa isplatiti će se najkasnije do 31. siječnja 2024. godine, u skladu s člankom 3. stavkom 3. Provedbene uredbe Komisije.

8. ADMINISTRATIVNA KONTROLA I POSTUPAK DODJELE POTPORE

Administrativnu kontrolu podnesenih Zahtjeva provodi Agencija za plaćanja temeljem uvjeta propisanih Programom, propisanih Javnim pozivom, drugih podataka iz internih baza i evidencija te razmjenom podataka s drugim tijelima državne uprave i agencijama.

U slučaju da se tijekom administrativne kontrole utvrdi da Zahtjev Agenciji za plaćanja nije dostavljen sukladno Programu i Javnom pozivu i/ili da nije priložena potrebna dokumentacija propisana Javnim pozivom podnositelj Zahtjeva će biti isključen iz ostvarivanja prava na potporu iz Programa.

Agencija za plaćanja na temelju rezultata provedene administrativne kontrole donosi:

- a) Odluku o odobrenju isplata korisnicima, koji su udovoljili uvjetima Programa i Javnog poziva ili
- b) Odluku o neudovoljavanju uvjetima za ostvarivanje prava na potporu podnositeljima, koji ne udovoljavaju propisanim uvjetima.

Agencija za plaćanja navedene Odluke podnositeljima Zahtjeva dostavlja u skladu s člankom 15. stavkom 2. Zakona o poljoprivredi.

9. ŽALBE I POVRAT POTPORE

Na Odluke donesene na temelju rezultata provedene administrativne kontrole može se podnijeti žalba Ministarstvu poljoprivrede u skladu s člankom 15. stavkom 5. Zakona o poljoprivredi u roku od 15 dana od dana dostave Odluke. Žalba se podnosi putem Agencije za plaćanja pisanim putem neposredno ili preporučenom pošiljkom s povratnicom u jednom primjerku ili se može izjaviti na zapisnik.

U slučaju neopravdanih plaćanja, korisnik potpore će vratiti iznos koji mu je Agencija za plaćanja odredila Odlukom o povratu sredstava iz članka 144. Zakona o poljoprivredi. Povrat

sredstava i poravnanje povrata sredstava izvršit će se u skladu s člancima 144., 145. i 146. Zakona o poljoprivredi.

10. IZBJEGAVANJE NARUŠAVANJA TRŽIŠNOG NATJECANJA

Potporom iz ovoga Programa ne narušava se tržišno natjecanje niti dodjeljuje prekomjerna naknada u skladu s člankom 4. Provedbene uredbe Komisije.

Kako bi se dodatno izbjeglo narušavanje tržišnog natjecanja i osiguralo bolje usmjerenje potpore definirano je ograničenje u broju prihvatljivih hektara i ratarskih kultura prihvatljivih za potporu iz Programa te se potpora iz Programa dodjeljuje poštujući odredbe o povezanim poduzećima definirane u članku 3. Priloga I. Uredbe Komisije (EU) br. 702/2014.

11. PRAĆENJE I IZVJEŠĆIVANJE

U skladu s člankom 5. stavkom 1. Provedbene uredbe Komisije Ministarstvo poljoprivrede je do 30. rujna 2023. godine dostavilo Europskoj komisiji informacije o mjerama provedbenim za dodjelu hitne financijske potpore iz Provedbene uredbe Komisije.

Najkasnije do 15. lipnja 2024. godine Ministarstvo poljoprivrede će, u skladu s člankom 5. stavkom 2. Provedbene uredbe Komisije, obavijestiti Europsku komisiju o dodjeli potpore iz ovoga Programa.